

- 259 — Erkeğin ağlattığı dişiyi kimse güldürmez.
 260 — Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır.
 261 — Ermenide irfan, Yahudide pehlivan bulunmaz.
 262 — Er olan atı bulur atlanır, kebe bulur kuşanır.
 263 — Er olan ekmeğini taştan çıkarır.
 264 — Eski çamlar bardak oldu.
 265 — Esneyen can yitirir, akıran can getirir.
 266 — Eşegin canı yanınca atı geçer.
 267 — Eşegini sağlam kazığa bağla, sonra Allaha emanet et.
 268 — Eşek düşerse yol gösteren çok olur.
 269 — Eşek hoşaftan ne anlar, suyunu içer tanesini bırakır.
 270 — Eşini ağlatan gülmemiş.
 271 — Eti ne, budu ne?
 272 — Etin kanlısı, yiğitin canlısı.
 273 — Etilye sütlüye karışma.
 274 — Etme bulma dünyası.
 275 — Ev alma, komşu al.
 276 — Evceğizim, sen bilirsin halceğizim.
 277 — Evdeki pazar çarşıya uymaz.
 278 — Ev sahibinin akıllısı baş köşeye geçermiş.
 279 — Ev yıkanın evi olmaz.

KOŞMA

Yâr çağırılmaz meclisine,
 Selâm vermez, gelsek dahi.
 Naz ile ömrüm tüketir.
 Tenhalarda bulsak dahi..

Okumuşuz Hak kitabın,
 Ustasıyız dört hesabın..
 Öğrenmişiz yol, edebin,
 Bilmez, derler, bilsek dahi.

Kara yazılmış yazımız,
 Ak olsa dahi yüzümüz..
 Pâre pâredir özümüz,
 Ele karşı gülsek dahi..

Abdal'a çıkmış adımız,
 Makbul olmaz murâdımız..
 Yâr işitmez feryâdımız,
 Kapısında ölsek dahi...

Tarık ORHAN

— F —

- 280 — Felek: kimine kavun yedirir kimine kelek, kimine mîntar giydirebilir, kimine yelek.
 281 — Fakire öğüt veren çok, ekmeğe veren az olur.
 282 — Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış.

— G —

- 283 — Garibe bir selâm bin altına değer.
 284 — Gâvurun tenbeli keşiş, İslâmın tembeli derviş olur.
 285 — Geçme namert kapısından ko aparsan su seni.
 286 — Geçti bülbül geçti gül. ister la ister gül.
 287 — Gelin gebe, kız nişanlı, tut karı.
 288 — Gelinin güzelliği saç ile boyadan, güvayinin güzelliği yağ ile baldan.
 289 — Gemisini kurtaran kaptandır.
 290 — Gençlikten kocalığa can sakla, varlık-tan yokluğa mal sakla.
 291 — Geri kalan işe kar yağar.
 292 — Gezen tilki yatan aslından iyidir.
 293 — Gizli boğaya gelen aşıkâr buzağular.
 294 — Gönül bir sırça saraydır, yıkılırsa yapılmaz.
 295 — Gören göze kılavuz istemez.
 296 — Görmemiş görmüş, gülmeden ölmüş.
 297 — Görmeyince yüzünü, sarfedemem sözü-nit.
 298 — Görünen dağın ırağı olmaz.
 299 — Görünen köy kılavuz istemez.
 300 — Görünüşe aldanmamalı.
 301 — Göz görmeyince gönül katlanır.
 302 — Göz yumunca kıymetli bilinir.
 303 — Gözün yaşına Çukurovanın pamuğu.
 304 — Gözün karnı olmaz.
 305 — Gül çengelsiz, yar engelsiz olmaz.
 306 — Gülme komşuna gelir başına.
 307 — Güllünü seven dikenine katlanır.
 308 — Gün doğmadan meşimej şepten neler doğar.
 309 — Güneş girmiyen eve hekim girer.
 310 — Gün ola harman ola.
 311 — Güvenme dostuna, saman doldurur postuna.
 312 — Güzele kepen yaraşır. çirkine libas neylesin.
 313 — Haddini bilmiyene haddini bildirmek, öksüze kaftan giydirmek sevaptır.

— H —

TÜRK FOLK LOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1955

İÇİNDEKİLER:

Musiki Eğitimi Bayramı'ndaki Konferansa	M. E. GAZİMİHALI
Kitaplar Arasında: «Lise Müzik Kitabı»	M. E. G.
Kırşehir'de Karakurt Hamamı	Veysel ARSEVEN
Kul Sâkin	Cahit ÜZTELLİ
Ahlat'ta Giyim ve Süs	Ali Rıza YALGIN
Trakya Halk Dansları Nasıl Kurtarıldı	Şerif BAYKURT
Nasreddin Hoca'ya Dair Yeni Vesikalar	Mehmet ÖNDER
Taşova'dan Bir Türkü	Nasuh ÇELİK
Bir Halk Şiiri Üzerine	Muzaffer UYGUNEB
Türk Atasözleri (- V - Son)	Naki TEZEL
Konya Ereğlisinde Düşün Adetleri	Birsen SAYAL
Serik'ten Mânîler	Hüsni YILDIZ

Sayı: 77

Kuruş: 25

313

SARIBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

TÜRK TİCARET BANKASI

12 APARTIMAN
DAİRESİ

1955
İkramiye
Plânı

250.000

LİRA TUTARINDA

PARA
İKRAMİYELERİ

İKRAMİYELİ

GRUP MEVDUATI

Tasarruf mevzuunda bir yeniliktir.

Her 100 Kişilik Gruptan

1 Kişiyeye parasının

3 MISLI

24 Kişiyeye muhtelif para
ikramiyeleri verilir.

GRUP MEVDUATI

SAMİPLERİ AYRICA

Apartmentan daireleri

keşidelerine de

İştirak ederler.

Her 150 liraya
bir kura numarası

YIL SONUNDA: 5 APARTIMAN DAİRESİ VE 45.000 LİRALIK
PARA İKRAMİYELERİ

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

ELCİN KARAMAN
TIB II

ETANETİMİDE ÇEKİR, AYDUR
GALIK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1955

7 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Sayı: 77

Kuruş: 25

SARITIN VE YAZI İŞLERNİ İDARE EDEY KESİPUL MÜDÜR : İZZAN KINÇER

LLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

T. C. Ziraat Bankası

1955 Yılı

VADİLİ, VADİSİZ TARAFTAN
HESAPLARI İKİBİNE TUTAN
GEÇERİ KİL OLDUĞU ÇEKİ
İHTİSAP

Bir Buguk Milyon
Lira

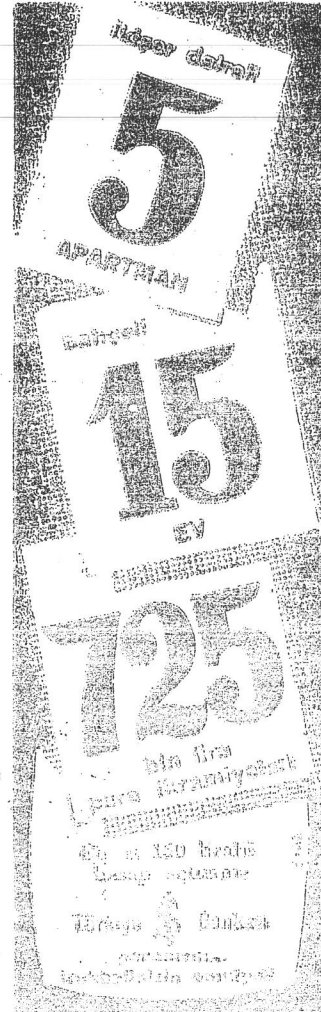
Bu planda gayrimenkul, emsal iller, aylık ayra ve dolgu para kramiyeleri vardır. Her planda, 150 krahk vadeli veya 150 krahk an an üç ay vadeli bir hesap açmak suretiyle işler edilebilir. Buada tahat için 401 şube ve ajanların mevcuttur.

Senelik aboneli
300, altı aylık
aboneli 180
kurulur.

Turd dığı senelik
abone 2 dolardır.

Adres: Yeşildere, Sultanmektabi Sokak, No. 17, İstanbul

Türk Folklor «Halkbilgisi» Derneğinin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Adres değişiklikler için lütfen ve lütfen
bizi bilgilendirin.
Sancuayan yarılar
taleb vaktünde
bize edilebilir.
Bize ve lütfen
neşriyat organımız

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No: 77

ARALIK 1955

YIL: 7 — CİLT: 4

Musiki Eğitimi Beynelmîlel Konferansı

VE «OKULDA HALK ŞARKILARI» MESELESİ

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Brüksel'de 1953 te aktedilen milletlerarası musiki eğitimi konferansının haziran ve temmuz toplantılarında gençliğin ve ergenlerin eğitiminde musikinin rol ve yerine dair türlü tecrübe ve temenniler üzerinde durulmuş, bütün bunlar son defa da Unesco yayınları arasında şu başlık altında bastırılmıştır: «La musique dans l'éducation» (Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture: 19, avenue Kleber, Paris - 16).

350 sayfalık bir kitabın malzemesini veren bunca görüşler arasında konunun her derdine temas edilmiş, her ülkeye şamil durumlar ve meseleleri yerli uzmanlarınca incelenmiş, konunun âdeta en kâmil mecellesi meydana gelmiştir. O arada halk okullarında ses folkloru malzemesinden iktibaslar yoluyla faydalanılmasının lüzum ve şekillerine dair de muhtelif öğretmenlerce dilek ve düşünceler izhar edilmiştir. Türkiye adına konuşan Halli Bedi Yönetken arkadaşımız «Ankara Gazi Enstitüsü Öğretmeni» hüviyetiyle, yani (zemin icabı) büyük Eğitim ocağına olan nispetiyle, takdim olunmuştur. Konuşması, adı geçen kitabın 195-7 inci sahifelerindedir. Dengimizi «dolayısıyla ilgilendirmesi» itibarile onu tercüme edip aynen buraya alıyoruz. Yazının başlığı şudur: «Halk musikisinin eğitimdeki rolü».

«Halk musikisinin eğitimdeki rolü konusunda çok şeyler söylenebilir. Halk musikisi

millî eğitimin en büyük ve en müessir vasıtalarından biridir. Kulak eğitimine ait metodlar halk musikisi temeli üzerinde kurulabilirler, veya o metodlar halk musikisinden müphem olabilirler.

Bilhassa, mahallî musikisi her bakımdan garp musikisinden farklı olan bir memleketin musiki eğitiminde halk musikisinden müphem besteler tamamilen kendine has bir rol oynayabilirler.

XIX ve XX. asırların Ghika'dan Bartok'a kadarki millî beste mekteplerinde halk musikisinden ilham alınarak ve onun desteği sağlanarak yaratmalar yapılmıştır. Kitle, bu yoldan ve millî yaratmalar sayesinde cihan musikisini tanımış, sevmiştir. Halâ bile, her tarafta olduğu gibi, Türkiyedeki bizlerin aramızda da, modern bestecilerimiz halk musikisinden müphem eserler yaratıyorlar. Kitle daima aynı yolda bestelenmiş eserleri dinlemeyi tercih ediyor, çünkü onda kendi orijinalliyini, kendi ruhunu, kendi benliğini buluyor.

Şu halde, halk musikisi, cihanşümül musiki dilindeki değer ve ifade gücünün anlaşılmasında büyük bir rol oynuyor demektir.

Eski bir öğretmen ve folklorcu sıfatile şahsen şu kısacık tasrihimde «halk musikisinin öğretici rolünün önemini» belirterek altını çizilemekten memnuniyet duyuyorum. Hep bilinir ki musiki öğretiminde majör ve minör mod ve tonları, ayrıca da kilise mod-

ları, bazı ahvalde de pentatonik gamlar ve nadiren tamton gamı etüd edilir. Halbuki dünya musikisinin mod veya tonları, bahis konusu olan esas maddeyi câmi değildir.

Küçük Asyada, Türkiye ve Balkanlar-da «halk musikisinde kullanılıyor olarak» başkaca makamlar da vardır. Başkacalarının sayısı «tempéree» durumunda on kadari pek de aşmamaktadır; işte onlar da öğretime pek âla alınabilir, musiki ve solfej derslerinde kullanılabilirler. Bu makamların tervici her şeyden önce genç ve ergenlerin kulak eğitiminde saf musiki unsurları olarak iş görebilir ve onların musikiye yetişmesini tamamlatabilir, ayrıca da kulaklarına daha büyük bir uysallık temin ettirebilirler.

Metrikte gelince; Keza malumdur ki öğretimde garp musikisinin basit ve mürekkep ölçüleri etüd edilmekte olup, halbuki umumi yetle halk musikisinde, bir de çok ilgi çekici ölçüler, 5, 7, 9 zamanlı karma ölçüler kullanılmaktadır. Bu ölçülerin pratiği gençlerin ritim ve metrik duygusunu terbiye edebilir; musiki kültürlerine de tesirli bir surette yarınak yolunda daha geniş bir kazanç edimlerini mümkün kılar.

Şu da pek tabiidir ve anlaşılması gayet kolay olacaktır ki: mezkûr makam ve ölçülerde edilip cümlesinin muhtelif dillere çevrilmesine, hem de musiki ve şarkı kitaplarına konulmalarına zaruret vardır.

Bestecilerden de halk musikisinden müll hem şarkılar istenilebilir.

Muhtelif ülkelerden olacak bu yeni halk musiki ve şarkılarından unsurların kullanılması halk musikisinin gençlik eğitimindeki rolünde başkaca bir müeyyide teşkil edecektir.

Bu suretle verilecek bir öğretim ve eğitim sayesinde, musiki, sosyal yakınlaşmanın

daha da tesirli bir unsuru halini alabilir; bu yoldan teminat altına alınacak bir musiki kültürü çok daha muharrik bir tarzda beynelimi lel anlaşmada faydalı olabilir.

Şu düşünce ve dilekler «U. N. E. S. C. O.» nun ruhundan mülhemeldir.»

H. B. Yönetken'in konuşması burada son bularak alâkayla karşılanıyor.

*

Lise Müzik Kitabı

Ahmed Adnan Saygun ile Halî Bedî Yö. nekten arkadaşlarımız yukardaki başlığı isim edinmiş 188 sahifelik okul kitabını birlikte hazırlayıp henüz çıkarmışlardır. (İst. 1955, Maarif Basımevi). İmzaların yetkisi, ve hususile Maarif Vekâletinin emri eseri olması, kitabın ciddiyeti için ayrı birer müeyyide olmuştur. Nota misallerinin kitaba ve zevke uygunluğu, tariflerdeki tedric ve açıklık, kısaltmalardaki ustalık, her şey, ciddiyeti ifade ediyor. Bu türlerden kitaplar öğrencilerden önce her musiki meraklısının istifadesini ve o arada musiki öğretmenlerinin bilgide çeşellenmesini temin ederler. Meselâ, şahsen «barok» etiketinin kafamdaki baraklığundan zihnimizi kısmen de olsa kurtarabilmiş gibi oldum. (?) — Kitapta halk türkülerimize ve Türk bestecilerine layık oldukları yer verilmiş bulunması iyi bir adımdır. Nice genç memleketler halk korusu (= millî koro) seviyesine doğru pratikte hamle üstüne hamle yaptıkları ve kompozitörlerimiz eserlerini, aca son Avrupa kitaplarında bahsedilir olduğu bir çağda liselilerimizin onlardan habersiz bırakılması büyük bir dikkatsizlik olurdu. Varız, fakat kendimizi tanıyamıyoruz. «Halk kaynağından mülhem olmak» temayül ve temennisinin yalnız kendi kalemindeki başlangıçları 1922 yıllarına kadar geriliyor: Yazdıklarımı toplayabilsem bütün bir cilt tutardı. Uzun dileklerin yankısı öğrencilerin kulağını şimdi şimdi çnlattıyor: Yeni yeni şimşekler onların gönül ve iradesinde çakacaktır. Bu konunun takririni H. Bedî Yönetken'in raporunda da okuduk; o, «öğretmenlik» zaviyesinden folklorculukla temastadır. Nasıl ki A. Adnan Saygun da kompozitör olarak aynı kaynağın başındadır. Bütün kuvvetlerimiz o cevheri kurutmamaya bakmalıdır.

M. R. Gazimihâl

Kırşehir'de Yerlere Atfedilen İnanışlar:

Karakurt Hamamı

Yazan: Veysel ARSEVEN

Tarihsel kayıtlara göre, Kırşehirin 15 Km. kadar güney batısında, Emir Burnu denilen dağın eteklerinde ve Karalar köyü civarında, Karakurt adı ile tanınan yıkık bir türbe ile aynı adı taşıyan bir kaplıca vardır. Türbe Selçuk mimarisine tarzındadır. Kaplıca binası bugün dahi yapıldığı zamanki halinde duruyor. Ancak hemen bitişğinde daha yeni tesislerin inşaatına başlanmışsa da, orası bile henüz dört duvar halinde bekliyor.

O havalide oturan Karacakurt aşireti, Karakurt'un reisleri olduğunu, asıl adlarının Karakurt iken zamanla Karacakurt'e çevrilmiş olduklarını söylemektedirler. (1)

Bu kaplıcaya, suyunun şifalı olması dolayısıyla «Kudret Hamamı» da derler.

Halkın hayal kudreti, başka yerlere olduğu gibi, Karakurt Hamamı üzerine de bir takım inanışların doğmasına âmil olmuştur. Bu inanışlardan bazıları dinî, bazıları da dinî olmayan inanışlardır. Ben her ikisini de dercetmekle vazifemi yapmış oluyorum. İşte, inanışlardan biri:

«Çok eski zamanlarda, Kırşehirin kuzey batısına rastlayan Cemele köyünde, zamanın beylerinden biri oturuyormuş. Bu Beyin, nur gibi aydın, çok güzel bir kızı varmış. Gel zaman git zaman, kız bir gün hastalanmış; tam bedeni yara bere içinde kalmış. Bu derdin dermanı bir türlü bulunamamış. Bey, evlâdının bu halini daha fazla görmeye tahammül edemeyince, kızını alıp bir ata bindirmiş; heybenin bir gözüne yiyecek, öbür gözüne de testiler dolusu iğcecek koymuş. Az gitmiş, uz gitmiş, günün birinde bir dağın eteğine varmış. Yüreği parça parça, kızını bu ıssız yerde bırakıp konağına dönmüş.

Bir gün iki gün, derken günler geçmiş, zavallı kızın suyu tükenmiş. Bir gün, böyle bitkin ve susuzluktan mecalsiz bir halde bir ağaca dayalı otururken, güç belâ yürüyebilen, uyuz ve hasta bir kurdun az öteden geçtiğini görmüş. Az ileride kurt, tırnakları ile yeri eşelemeğe başlamış. Öylesine hırsıyla eşi niyormuş ki, kız, kurdun canlı bir hayvanı yakalamak üzere olduğunu zannetmiş, merakla seyrediyormuş. Derken, kurdun ayakları, ağzı burnu, çamur içinde kalmış. Az sonra

da kurt, açtığı oyuya burnunu sokmuş, uzun zaman böyle hareketsiz kalmış. Sonra da sırt üstü yatıp iyice debellenmiş, kalkıp gitmiş.

Kızcağız, büyük bir merak ve endişe ile, kurdun kazdığı bu yere kadar sürünerek gitmiş. Bir de ne görsün beğenirsiniz? Su!... Evet su, bulanık bir su! Yüzükoyun uzanmış, iki avucunu birleştirip suya daldırılmış. Ay! O da nesi? Su sıcak..... Korkmuş. Görülmüş, duyulmuş şey midir topraktan sıcak su çıkıyor? Fakat gene de dayanamamış, o andaki susuzluğunu giderecek kadar içmiş. Bu sıcak ve bulanık su ile elini kolunu yıkamış, gene sürüne sürüne eski yerine gelmiş. İçi açılmış, çatlak dudakları yumuşamış. Ertesi gün su dupduru idi. Ama soğumamıştı. Gene böyle sıcaktı. Usulcana, suyu bulandırmadan içti, elini yüzünü, başını yıkadı. Suyun oraya daha büyücek bir yalak açtı.

Kurt tekrar geldi, su içti, yıkandı ve gitti. Sonra artık gelmez oldu. Günler geçiyor, kız her daim bu suda yıkanıyor. Ağrıları, kaşıntıları gitmiş; ellerindeki, ayaklarındaki yaralar pul pul dökülmüş, bere içindeki saçları tel tel olmuştu. Nihayet kızcağız, ayın ondördü gibi parlamış, teni gül pembesi rengini almış. Dünyaya yeniden gelmiş gibi idi. Kanlı ve canlı. Bu canlılıkla yola koyuldu, dağlar tepeler aşmış baba evine geldi. Herkes hayret, herkes sevinç içinde. Halk heyecanlı, bu şifalı yeri görmek istiyor. Bey, kızı ve dostları önde, halk onların arkasında, suyun bulunduğu yere geliyorlar. Bey, şükran borcunu ödemek için, suyun etrafını önce taştan bir duvarla çeviriyor, daha sonra da buraya güzel bir hamam, kızını öldüğünde de az yakınına bir türbe yaptırıyor. O gün bu gün buraya Karakurt Hamamı diyorlar. (2)»

**

Tespit edilen dinî inanışlara göre ise rivayet edilir ki, bugün su fıskıran yerde, eskiden sadece kayalar ve bu kayaların ortasında oyuklu bir yer varmış. Bir gün düşmanları tarafından kovalanan Hazreti Ali, bu kovuğa gizlenmiş. Düşmanlar gelince oyuğun ağzından kaynar su fıskırmaya başlamış. Düşmanlar: — Burada olmasına imkân yok, deyip geçip gitmişler. (3)

Diğer bir rivayete göre de Peygamber

KERKÜK HOYRAT VE MÂNİLERİ

Hazırhyan:

Avukat Atâ Terzibaşı

I. Cilt - 166 sayfa

Bağdat Darülmârif Matbaasında Arap harfleri ile Türkçe basılmıştır.
Kerkükte Emel Kitaphanesile müellifin şu adresinden temin edilebilir:

Avukat B. Atâ Terzibaşı
Saray Karşısı

KERKÜK

Kul Sâkin

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Şimdiye kadar bu addaki saz şairine ait bir yazıya raslamadık. Ele geçirdiğimiz bir manzumeden XVII. yüzyılın ortalarında sağ olduğunu öğreniyoruz. Bu manzume IV. Murad'ın ölümü üzerine söylenmiş bir ağıttır. Manzumeyi aşağı alıyorum:

Nice hanları götürdü aman
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu
Namı indi gitti Hind'e Yemen'e
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Karalar geyüben tutayım yası
Yetmiş idi erenlerin duası
Tig'inden korkardı olanlar âsi
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Vardıkları yer cennet bağı olsun
Kardaşı Sultan İbrahim sağ olsun
Gazidir ahrette yüzü ağ olsun
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Elçi saldı mutiğ oldu dört köşe
Hüdâ ne kim yazdıysa gelür başa
Ağlar Silâhdar ile Hüseyin Paşa
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Kul Sâkin'im çağırıyor pîrini
Kimse bilmez erenlerin sırrını
İnşallah kardaşı tutar yerini
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Manzume; IV. Murad'ın ölümü üzerine yerine kardeşi Sultan İbrahim'in geçtiğini

bir gün bu tarafları gezerken, ayağı çökmüş. Çöken yerden kaynar su çıkmış. Bu suyun etrafını örterek, hamam haline getirmiş.

(1) Cevat Hakkı Tarım, Kırşehir Tarihi Üzerinde Araştırmalar I. Kırşehir Vilâyet Matbaası, 1938. Sayfa 200 - 201.

(2) Diğer bir rivayete göre de, uyuz kurdun öğündüğünü, çıkan camurlu suda yıkanıp iyi olduğunu önce köyülere görmüş, Beylerine haber salmışlar. O da kızını buraya getirmiş, iyi olunca da buraya bugünkü kaplıca'yı yaptırmış.

(3) Hazreti Muhammed'in gizlendiği söylenen «Örümekli Mağara» dan, değiştirilmiş olabilir.

ve Murad'ın Silâhdarı Mustafa Paşa ile Girrit Fâtihî Deli Hüseyin Paşadan da söz ediyor. Çünkü bu iki Paşa, Murad'ın pek sevdiği iki devlet adamıydı. Sonradan Sadrazamın kıskançlığı yüzünden ikisi de boğdurulmuştu.

Kul Mustafa'nın da Sultan Murad'ın ölümü üzerine aynı bağlama mısralı bir ağıtı vardır (Bakınız: Hasan Eren, Türk Saz Şairleri Hakkında Araştırmalar, 1952). Kul Mustafa'nın ağıtı şu dörtlük ile sona ermektedir:

Mustafa eydür, şol fenânın varına
Bakmayalım şol dünyanın malına
Medhedelim yârenler demine
Felek Gazi Sultan Murad nic'oldu

Bu iki benzekten (nazire) Kul Mustafa ile Kul Sâkin'in arkadaş oldukları anlaşılıyor. Esasen iki manzume de aynı yazmada vardır. Aynı zamanda Kul Oğlu'nun Kul Sâkin'den bahseden bir kosması var. Kul Sâkin'in adı geçen son dörtlük şudur:

Kul Oğlu eydür her dem mestâne Sâkin
Aşkın ateşine pervâne Sâkin
Güzeli kim sevmez divâne Sâkin
Eksikli kulun da mâildir gönül.

XVII. yüzyılın meşhur iki âşık olan Kul Mustafa ve Kul Oğlu'nun yenileri ocağına mensup olduklarını biliyoruz. Şu manzumeler Kul Sâkin'in her ikisi ile de arkadaş ve bundan dolayı onun da aynı ocağa bağlı olduğu ve onlar kadar olmasa da oldukça meşhur bulunduğu söylenebilir. Kul Oğlu'nun sözlerine bakarak şairimizin çokça içen ve her gûzele âşık olan bir şair olduğu da seziliyor.

Kul Sâkin'in başka manzumeleri bulununcaya kadar hayatı hakkında bir şey söylemeğe imkân yoktur. Biz, âşkın yaşadığı çağı haber veriyoruz. Bulunacak yeni manzumelerinin yayınlanmasını bekleriz.

Ahlat'ta Giyim ve Süs

Yazan: Ali Rıza YALGIN

Halihazırda Ahlatlıların bir kısmı asri denince dercede fantaziye kaçır çeşitte giyinmektedir. Geri kalan halkın çoğu kaba ve dededen gelen usule göre, yani göreneğe uyarak bir Şark havası içinde giyinen kimselerdir. Bu giyiniş yurdumuzun Batı kısmına uyan sade ve pahalı cinsinden değil, nakışlı ve ucuza mal olan bir şekildedir. İşte böyle bir giyiniş havası içinde sürüp gelen Ahlatlıların neler ve ne biçimde giyindiklerini erkek çocuk, kız çocuk, kız, nişanlı, gelin, dul gibi bir tasnife tâbi tutarak ve nasıl süslendiklerini, sadece kendi bilgi ve görgülerine göre bizzat yaşlı ve tecrübeli kimselerin verdikleri bilgilere dayanarak aydınlatmağa çalışacağım.

Bunun için evvelâ erkeklerin ayak giyminden başlayalım. Ahalinin çoğu papuç denilen burunları sivri ve üstüne bükük arkadan elle çekilen ve kolay giyilen, «poçuk» tabiriyle adlandırılan uzun bir kısmı havi ayak kabı giyerler. İşin dikkati çeken tarafı şurada ki bu kadar papuç giyen Ahlat'ta bir ayakkabıcı dükkânı yoktur. Bitlis bu yüzden Ahlatın papuç ithal ettiği yegâne şehirdir. Bir de iskarpine benzeyen «gondura» tabiriyle adlandırılan çok sağlam köseleden yapılmış kabara denilen başları bir nohut büyüklüğündeki civilerle donatılmış ve üstünde bağ filan bulunmayan gayet sert deriden yapılmış, birbirine vurulduğu zaman sert ve kuru bir ses çıkaran ayakkabılar da giyerler. Bu nevi ayakkabıları daha ziyade kadınlar giyer. Kışın ise bir kısım halk karda daha hafif taşınır ve hattâ yün çorap kadar ağırlığı ancak olan, çarık diye adlandırılıp öküz ve inek derisinden yapılan bir nevi ayakkabı da giyerler. Bütün ahali renkli iplerle nakışlanmış, kışın ayağı sıcak tutan ve gayet ucuza mal olan yün çoraplar giyerler. Erkek pantolonlarının ekseriyetini rengber oldukları için ütüsü ve ucuza mal olan kumaşlar teşkil eder. Bir de yerli dokumalardan kendilerinin yün iplikleriyle dokuyup giydikleri şalvarlar da vardır. Bunlarda kazı vazifesini uçurlara takılan uçkur bağları temin eder. Tuman diye adlandırılan uzun bol paçalı ve ağı geniş donlar ayak bileklerine kadar uzanır ve yine orada büzme

denilen bir kısımla nihayetlenip düğümlenir. Çorap bunun üzerine çekilir. Çaputtan yapılan uçkur bağı uçurlara geçirilip donun bağlanmasını temin eder. «Köğnek» diye adlandırılan iç gömlek daima beyaz cinsinden göğsü düğmeli ve bezdendir. İşlik tabiri edilen dış gömlek veya mintan ise daima renkli ve ekseriyet yakasızdır. Hemen hepsi bunun üstüne bir de yelek giyerler. Yegâne merakları ise enli bir zinciri çep saatlarına taktıkları sonra saati yeğin üstteki karşılık çepelerinin birine ve zincirin ucunu da diğer cebine yerleştirip yarım daire haline gelen zincirin ceketin kapakları arasından görünmesini temin etmektir. Ceketler bildiğimiz tarzdaki

A — GÜL YAHUT TAÇ, B — PES, C — POŞU, D — PORUN, E — İZAR, F — ALTIN ÇİNİK, H — ZİLİP, K — SARKAN.

ceketler gibidir. Şapkalar ise bildiğimiz şapkalar gibidir. Şimdi kız giyimlerine bir göz atalım.

Kız giyimleri:

Kızlar kundura ve ayak bileklerine kadar uzanan donlarını kaplayan yün çoraplar giyerler. Diyebilirim ki hemen hepsi de diz kapaklarıyla ayak bileklerinin ortasına ka-

dar uzanan etekleri geniş, göğsü kırmalı (büklüm büklüm) kolları uzun, fistan diye adlandırılan entariler giyerler. Bunların üzerinde yünden işlenmiş kemervari şeyler ve uzun parçalarla bağlamak âdetidir. Kızlar saçlarını kırıp denilen renkli bir örtü ile, kadınlar ise «leçek» denilen gayet ince bir örtü ile örterler. Kadınlar bu örtüyü o şekilde sararlar ki yalnız gözleri görünür. Tabii bu şekildeki örtme usulü tanımadıkları kimseleler içindir. Kızlar entarilerinin altına ise, yâni, iç elbisesi olarak gömlek (köynek) ve ışık giyerler.

Çocuk giyimleri:

Çocukların hemen hepsi dört beş yaşlarına kadar entari giyer. Yine gerek kız ve gerek erkek çocukları yedi sekiz yaşlarına kadar yalnızayak gezerler ve buna alışkındırlar. Zaten çocuklar burada çocukluk çağlarını gayet basit ve sade bir vaziyette geçirirler.

Çocuklara nazar değmesin diye entarilerin üstüne mavi nazar boncukları, badem kurusu (kuru badem), gayet küçük kaplumbağa yavrularının kabuğu, ve kemik takarlar. Bu usul daha ziyade anne ve babalarının bir taneşi olan yavrular için yapılır.

Nişanlı giyimleri:

Kızlar uzun ve süslü bir entari, bellerinde gümüş kemer, başlarında bir krep örtü, kollarında çokça bilezik; erkekler ise ekşeriya düğüm bir elbise ile bu çağ geçirmeye çalışırlar.

Gelin giyimleri:

Nişanlı giyimlerinden pek farkı yoktur. Yalnız başlarını yazma denilen renkli örtülerle örterler ve saç tarakları takarlar. Saç örüklerinin uçları kurdelelidir.

Dul giyimleri:

Dullar uzun entari, ayak bileklerine kadar uzanan ve bileklerde düğümlenen donlar. İa köynek (gömlek), kışın kendilerini soğuktan korumak için pamuktan yapılan uzun ve kollu hırkalar giyerler. Entarilerinin üzerine kuşak bağlarlar ve önlük takarlar, kollarında kolluk denilen şeyler vardır (bunlar dirseklere kadar kolu sarar ve bağlanır). Gezmeğe giden dul kadınlar başlarına büyük ve renkli peştimal atarlar. Yine saçlarının üstünde «kofık» denilen etrafı gümüş ve kadedife olan başlıklar koyarlar. Etrafına altın dizdirenler de yok değildir. Bu başlıkların üstü düzdür. Üzerine de beyaz ve büyük tülbent

örterler. Ayaklarında gondura (kundura) vardır.

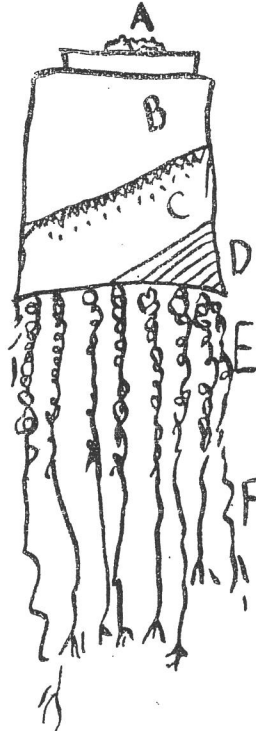
Giyinmede mâneviyat:

Daha ziyade siyah şeyler giyinmek uğursuzluk addedilir. Yeni elbiseyi giyim günleri daha ziyade Pazartesi, Perşembe, Cuma günleridir. Hele Cuma günü giyinip gezinmek çok sevaptır. Dikme ve biçme aynen bu günlerde olursa uğurlu sayılır. Bu kaideye riayet etmeyip te meselâ giyimini, biçimini ve dikimini Cumartesi yaparsa güya elbiseyi eskitmeden ölünmüşü.

Yine Cumartesi günü sabun ezmek ve çamaşır yıkamak günahdır. Eğer Çarşamba günü ilk giyimini yaparsa o elbise yanarmış. Elbisenin hele pantolon ve donun kibleye karşı giyilmesi günahdır ve giyerken euzü besmele çekmek iyidir. Halihazırda giyim ve süslerde pirlar yoktur.

Kadınlarda süs usulleri:

Bir kadın entarisi şöyledir. Entarinin etekleri, kollarının ağzı, yaka kısmı kırmalı (büklüm büklüm) dür. Göğüse renkli düğme dikmek âdetidir. Ayrıca göğüse renkli parçalardan yapılmış gül biçimindeki süsler de konur. Kemer vazifesini gören ince kuşak da bir nevi süstür. Çoraplarıdaki süs, esas rengine başka renkler karıştırılarak yapılır. Bir kaç renkli ayakkabı giymek hemen hemen bir âdet ve neticede süstür. Boyunlarına takılan renkli boncuklar da onlar için bir süs sayılır. Baş süslerini renkli kordeleler, ipek krepler, eşarp etrafları, boncuk, pul denilen ince ve yuvarlak maden levhalar, sekerlemelerin renkli kâğıtlarıyla süs-

A - TAC (GÜL), B - FES, C - POSU, D - PORUN, E - BELİK, F - SAC BAĞLARI

Halk Oyunları:

Trakya Halk Dansları Nasıl Kurtarıldı

Yazan: Şerif BAYKURT

Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayıma Tesisi'nin tertiplediği Birinci Halk Oyunları Bayramında güzel kostümleri ve orijinal oyunlarıyla bir ekip nazarı dikkati çekti:

(Trakya ekibi muhakkak bu seneki Halk Oyunları Bayramının sürprizidir. Muhteşem bir gösteri ile sahneye inmektedirler. Öteki ekipler kapılardan girdikleri halde, Trakyalılar, tiyatronun merdivenle çıkılan sur şeklindeki yüksek damından çift davul ve zurna sesleri gümbür gümbür bir âhenkle etrafı inletirken, yiğit bir eda ile göründüler. Siyah kordonlarla sade bir nakış işli gri uzun donları, kanat gibi yenli cepkenleri içinde beyaz mintanları bulunuyordu. Beyaz kuşaklarından yeşil çevreler sarkıyor, gençlerinin dalgalanışıyla da kırmızı astarları meydana çıkıyordu. Rumelinin o içi kavrayan havaları galınarak aşağı iniyorlardı. İşte Erzurum, Sivas ve Ege halk kültür ve geleneğinin temiz bir ifadesi Trakya...)

TAN - N. H.

(Bu yılın en büyük sürprizi ve yeniliği, Burdur ve Kırklareli (Trakya) ekiblerinin ilk defa gösterilere katılarak oynadıkları yeni oyunlar oldu. Kırklareli «Beylerbeyi Ahmet Bey», «Karşılama», «Uçayak» oyunlarında bilhassa davulunun çeşitli, ufak vuruşları ile ritim bakımından canlı ve sahnenin her iki tarafında iki davul ve iki zurnanın çalı-

lenen yazmalar (bir nevi baş örtüsü) teşkil eder. Kulaklarına renkli ve büyük sargılar (küpe) takarlar.

Saç süsleri:

Süs olarak saçlar ortadan iv (ayrık) halinde ayrılır ve düz olarak taramır. Hepsisi arkada bir kaç örük halinde örülür. Şakakların üstünde zülûf (perçem) diye adlandırılan saç kısmı vardır ki bu kısım muntazam kesilir ve kulakların arkasına atılır. Saçların başka yerine süs yapmazlar.

Erkeklerde:

Burada ahalinin hemen hepsi renberlik ile uğraşan kimseler oldukları için giyime ve baş süsüne zaman ayırmaları işlerine gelmez. Bu sebeple sabahtan tâ uyuyuncaya kadar kasketlerinin altında sıkı sıkıya hapis kalan zavallı saçlara değil süs yapmak haftada bir taramak ya nasip olur ya olmaz.

mışı gibi bir yenilikle cazip idi.)

TERCÜMAN - Selâhî Andak

(Kırklareli (Trakya) ekibi, bu yılki bayramda zevkle seyredilen bir yenilik.)

DÜNYA - A. Yedîdağ

1939 yılına kadar Trakyada bir Halk Oyunları mevzuu yoktu. Vakıa folklorcu, üstadımız rahmetli Vahit Lütfi Salcı, Halk Edebiyatı ve Halk Müziği çalışmaları arasında Alevî semalarına da temas etmişti. Fakat onun asıl konusu Edebiyat ve Müzikti. Hatta Türk müziğinde polifoni onu en çok kendine bağlayan bir konuydu. Türk müziğinde çok sesliliğin mevcudiyeti üzerinde ısrarla durmuştu.

Halbuki bu tarihlerde Halk Oyunları üzerinde (Ankara ve İstanbulda) yayından başka bizzat bazı davranışlar başlamıştı: On yıl oluyordu ki, millî oyun gösterileri, festivaller tertipleniyor, Halkevlerinde metotlu çalışmalar yapılıyor, yurdun bazı bölgelerinden oyun ekipleri getiriliyordu. Fakat hemen söyliyim ki; Trakyada oyun yoktur, (olanlar da müstehcen denebilecek bazı çiftetellilerden ibarettir) kanaatiyle bu konu ele alınmıyordu.

Bu bakımdan bu sahadaki folklor çalışmaları daha çok edebiyata ve müziğe inhisar ediyordu. (Bak: Damla 1947, sayı 40, sayfa 4, V. L. Salcı.)

İlk bakışta Trakyada halk dansları mevcudiyeti hakikaten insanı endişelendiriyordu. Genel olarak düğünlerde tepinmeyi andıran bir düz horodan başka bir şey görünmüyordu. Fakat oyun havaları, Anadolu oyun havalılarına nazaran değişikti. Çok serî çalınan 5/8, 7/8, 9/8 liklerde daha başka bir çeşni, daha buruk bir tad seziliyordu. Eğer bu bölgede mahallî halk dansları mevcut olacaksa muhakkak Anadoludaki bölge oyunlarından farklı olacaktı. Davul zurna da Anadoluda az rastlanan bir şekilde çift olarak çalınıyor, zurnaların biri dem tutuyordu. Hatta bu dem tutma zaman zaman paralel üflemler halini alıyor, bazan birleşiyor, tekrar ayrıliyordu.

Çok kıvrak oyun havaları bulunan Rumelide halk oyunları mutlaka bulunmalıydı.

Zira Alişler, Estergonlar ve serhad türküle-ri söyleyerek Vlyanaları fethetme kabadayılar her halde hareketsiz, neşesiz insanlar değildi.

Beş sene gibi uzun denebilecek bir incelemeden sonra Horo'lar arasında ezilmiş bazı karşılama nazarı dikkatimi çekti. Bu oyunlar daha yaşlılar tarafından oynanıyor ve düşünlerin heyeti umumiyesi arasında az yer alıyordu. Karşılama ve Zigoş isimli iki oyun diğerlerine nazaran farklı görünüyordu. (Bak: *Yeşilyurt - Kırklareli'nde çıkan mahallî gazete. 22 Nisan 1945*).

Daha sonraları üç horo daha tespit ettim: Kabadayı, Beylerbeyi, Eskikasap.

Artık bir ipucu elde edilmişti. Bu çalışmalar devamınca oyuncularla olan arkadaşlığım da bir hayli ilerlemişti. Esasen hemşherilerim olduğu için artık onlar da ne aradığımı anlamışlardı. Bana bazı bilgiler veriyorlardı. Ben oyunları onlara izah ettikçe, onlar bu oyunlar üzerinde daha çok duruyorlar, bu suretle de egzersiz yapmış oluyorlardı. Resmî bir Bayram gününde ilk gösteriyi yaptık. Kırklarelinin en büyük bir salonunda yapılan gösteri pek beğenildi. Bu olay şehir için bir sürpriz sayıldı. Oyunlar tutulmuştu. Onların orijinal olduğunu biliyordum. İstanbulda tertiplenen bir Meriç Gecesi'ne (1947 senesinde) davet edildik. Oyuncular çok beğeniliyordu. Bununla beraber halk oyunları üzerinde büyük etüdüleri bulunduğunu bildiğim Sayın M. Ragıp Gazimihal'i ziyaretle Trakya oyunları hakkında beni tenvir etmesi hususunu rica ettim. Diğer yandan da Trakya halk danslarını duyurmağa başladım. Bu hususta yegâne folklor dergimiz olan Türk Folklor Araştırmaları Dergisinin sayfalarını lütfetmekle Sayın İhsan Hınçer yardımları bulundu.

Bu sıralarda Türk Millî Oyunları, bize, Avrupadan şerefler sağlıyordu. Muzaffer Sarısözen'in başkanlığında Erzurumun Dadaşları, Kastamonunun Karayılanı. İtalyada, İspanyada birincilikler alıyorlardı. Bu vesile ile Trakya Halk Oyunlarının durumunu açıkladım. (Bak: *Son Posta, 16 Mayıs 1950. İ. Hulusi İsmet - Özdemir 1950*).

1950 senesinde (WAY) Beynelmillel Gençlik Teşkilâtının İstanbulda toplanması münaşebetiyle Türkiye Millî Talebe Federasyonu tarafından tertiplenen Millî Oyunlar Festivaline Trakya ekibi de davet edildi.

Şimdi sıra oyunlara bir hayatîyet ka-

zandırmağa gelmişti. Onların bir kıymet olduğunu bizzat oyunculara bile inandırmak icabediordu. Türk Folklor Araştırmaları ve Köy Postası dengilerinde yazılar yayınladım.

1950 (WAY) Festivaline Yeşilköy Bale Okulu öğrencileri de bir ekip olarak iştirak ettiler. Başlarında Millî Dans öğretmenleri Halil Cemal Oğultürk de vardı. Halil Oğul-türk benim eski bir mektep arkadaşımıydı. Kendisiyle oyunlar üzerinde bir hayli konuştuk. Ben o zaman, Trakya oyunları ile on yıldanberi meşgul olduğumu, çok müşkülât çektiğimi, ancak bu hale getirebildiğimi, ama el'an ekibin elinden tutulması icabettiğini kendisine söyledim.

Halil Oğultürk, Millî Eğitim Bakanlığı adına bir Millî Oyunlar tetkik gezisine çıkmak arzusunda olduğunu, işe Trakyadan başlarsa, Trakya oyunlarında kendisinin tetkikine imkân hazırlayıp hazırlayamayacağım üzerindeki fikrini sordu. Ben böyle bir teşebbüsün çok yerinde olacağını, Trakya oyunlarının bu vesile ile de tanıtılmaya ihtiyacı bulunduğunu, ve Kırklareli'nde kendisini memnuniyetle bekleyeceğim, söyledim (Bak: *T. F. A.* Sayı 47, sayfa 475).

Bir aylık beraber bir çalışma yaptık. O zaman mevcut on beş oyun ismiyle beraber kıyafetler hakkındaki bildiklerim de söyledim. Halil Oğultürk Ankara'ya gittiğinde (bu sırada Ankara Devlet Konservatuarı Millî Danslar öğretmenliğine tayin edilmişti) Trakya çalışmalarının bir neticesi olarak bir oyun gösterisi yapmış ve bu suretle bir ka- dirbilirlikle mukabele etmişti. Halil Oğul-türk bu tetkik yazılarında bir kısmını Türk Folklor Araştırmalarında neşretti.

Ben ekibimle bir defa da T. T. T. Teşkilâtının festivaline iştirak ettim.

1955 senesinde Türk Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi beni Trakya Halk Oyunları üzerinde bir çalışmaya gönderince bildiklerime ilâveten daha yirmi oyun ismi tespit ettim. Burada itiraf etmeliyim ki çok orijinal oyunları olan Trakya ekibi uzun seneler elbiseler isteğe uygun olmayışı yüzünden zorluk çekti. Bu defa, Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayma Tesisi ve Kırklareli vilâyetinin yardımlarıyla yeni on bir takım mahallî elbise diktiler. Bu suretle kaybolmakta, unutulmakta olan Trakya Halk Oyunları bugün yaşamakta, öğrenilmekte ve gençler tarafından sevilerek oynanmaktadır.

Nasreddin Hoca'ya Dair Yeni Vesikalar

Yazan: Mehmet ÖNDER

Her birinde bir hayat felsefesinin gizli bulunduğu fıkra ve nükteleriyle cihanşümül bir şöhet yapan ve yüzyıllardanberi sohbetlerin tadını getiren esprittiel insan Nasreddin Hoca'nın doğum ve ölüm tarihleri, hayatının seyri hattâ yaşadığı devir hakkında henüz authentique bilgilerden mahrum bulunmaktayız. Onu, Harun'ür-reşid devrinin bilgileri arasında gösterenler olduğu gibi, Evliya Çelebi'ye göre, Timur'un Anadoluyu istilâsında Akşehir'i yağma ve harağtan kurtaran nüktedan bir halk adamı, Bursalı Tahir, Veled Çelebi, Çaylak Teyyik gibi zevatın kanaatine göre, Anadolu Selçukluları devrinde yaşamış ve 683 h. (1284) yılında Akşehir'de vefat etmiş, mevkiî mühim bir şahsiyettir. Paris'teki Bibliothèque Nationale de bulunan anonim bir Selçukname'ye dayanarak tetkikler

ÖZÜR

Son üç aydanberi dergimizi okuyucularımıza gecikmiş olarak takdim edilmektedir.

Bunun birinci sebebi dergimizin sahibi ve yazı işleri müdürü İhsan Hınçer'in Cerrahpaşa Hastanesi Nöroloji Kliniğinde üç aydanberi yatması ve mühim bir ameliyat geçirmiş bulunmasıdır. Buna rağmen Ekim 1955 sayımızı geçte olsa aynı ay içinde okuyucu ve abonelerimize ulaştırmaya muvaffak olduk.

İkinci sebep ise tahsisler dışında hiçbir derginin piyasadan kâğıt temin edemeyişidir. Bir sene önce 17, iki buçuk ay evvel topu 23 lira olan en âdi kâğıdı, halen 36 liraya bulmak imkânı dahi büyük bir şans eseri olmuştur.

Ticari gayelerle çıkan gazetelere kılosu 80 kuruştan kâğıt verilirken, kültür hizmeti gören dergiler kâğıt bula-mıyarak, 200 kuruştan bobin artığı kâğıt satan Babiâli hammalarına muhtağ olmaktadır.

Bunlara rağmen en son imkânlarla kadar ve sağ oldukça ideal bellediğimiz kültür hizmetine devam edeceğiz. Durumu açıklarken, son üç ayda vuku bulan gecikmelerimizden dolayı abone ve okuyucularımızdan özür dileriz.

T. F. A.

yapan Sayın İsmail Hamî Danişmend, Nasreddin Hoca'nın, Kastamonu Beyi Çobanoğullarına hizmet etmiş bir vezir olduğunu ileri sürmüş, fakat kesin bir hükme varamamıştır (1). Hoca'nın Sivrihisar'da, Akşehirde, Konyada vefat ettiğini söyleyenler olmuştur. Bütün bu iddia ve araştırmalardan büyük bir kısmının müsterek olduğu taraf, Nasreddin Hoca'nın Anadolu Selçukluları devrinde, Sivrihisar veya civarında doğduğu, Konyada tahsil ettiği, kadılık, hocalık gibi vazifelerde bulunduğu ve Akşehirde vefat ettiğidir. Bugün Akşehirde bulunan türbesindeki bir mezar taşında, muziplik olsun için ters yazılan 386 tarihi, Hoca'nın vefat tarihi olan 683 h. yılı gösterdiği kuvvetle iddia edilmektedir.

Son günlerde, Maarif Vekâleti kanalıyla, Eskişehirden Konya Müzesine «Nasreddin Hoca'nın kızına aittir» kaydıyla, beş parça halinde bir mezar taşı gönderilmiştir. Elde edilen bilgilere göre bu taş ilk defa, Sivrihisar'da Seydi Hamamı civarında iken 1931 - 1934 yılları arasında öğretmen Emin Ertok tarafından görülmüş, kaybolmaması için şimdiki dispanser yerinde bulunan tekke'ye kaldırılmış, buradan da ilköğretim müfettişi Hilmi Durunun tavassutuyla, 1935 yılında Eskişehir'e getirilmiştir. Bir müddet Nafia ambarrında bir köşeye rastgele atılmış ve kırılmış olarak muhafaza edilen taş, 1948 yılında Müze deposuna kaldırılmış, müze memuru Adil Öncel, Eskişehir Maarif Müdürlüğü müme-yizi S. Vehbi Töral ve Afyon Müzesi Müdürü Süweyman Göçer'in alâkaları ile kıymetli bir vesika olarak saklanmış (2), neticede Müzeler Umum Müdürlüğü taşı Konya Müzesine göndermiştir.

Çeyrek yüzyıldanberi yer ve el değiştileren bu taş 1.10 X 0.66 m. eb'adında olup, üzerinde çok sikk ve yer yer kırık, Selçuklu stülüs yazısıyla altı satırlık bir kitabe vardır. Kitabenin okunuşu üzerinde son olarak Sayın Prof. Mükrimin Halil Yınanç'la yaptığımız tetkikat neticesinde şu neticeyi çıkarmış bulunuyoruz:

- 1 — ... Allah'ül baki Fatıma
- 2 — Hatun binti
- 3 — Hâce Nasreddin Nûret (?) (3)
- 4 — Teğammedehu Allah bigüfranîhi

Taşavo'dan Bir Türkü

Yazan: Nasuh ÇELİK

Mersinin Gülnar kazasına bağlı Tozko-
van köyünde, Yusuf adlı bir genç aynı köy-
den Ayşe adlı bir kıza aşık olur. Bir gün
Ayşe ile Yusuf bahçede başbaşaiken kom-
şuları tarafından görülürler. Bu haber, ağız-
dan ağıza, kulaktan kulağa geçerek Aysenin
ağabeylerine duyurulur. Aysenin Yusuf'a ev-

5 — (4)

6 — (Senetü Seb'a ve işrin ve seb'amie

Kitabede (Allah gufraniyle örtün) diye
dua edilen Nasreddin Hoca'nın kızı Fatıma
Hatun 727 H. (1326 M.) yılında taşın ilk de-
fa bulunduğu yer olan Sivrihisar'da vefat et-
miştir. Nasreddin Hoca'nın 683 yılında öldü-
ğünü kabul edersek, kızı Fatıma Hatun, Ho-
ca'dan 40 yıl sonra vefat etmiştir. Yine kita-
bede (Nasreddin) lākabındaki (sad) harfinin
üzerinde (Nusretüddin) gibi okutan (t) har-
fine benzer bir işaret görülmüşse de, bunun
bir harf olmayıp, kitabede birkaç yerde gö-
rülen hilâl şeklindeki süslerden biri olduğu
kanaatine varılmıştır. Esasen Hoca'nın adı
ne birçoklarının dediği gibi (Nasrüddin) ne
de (Nusretüddin) dir, Sadece Hoca Nasred-
din'dir.

Sayın Prof. Mükrimin Halil Yınanç, Siv-
rihisar'a yakın Sulanta köyü mezarlığında da
Nasreddin Hoca'nın oğullarına ait, aşağı yu-
karı aynı devirden kalma mezartaşlarının da
mevcut olduğunu söylemiştir. Bütün bunlar,
dan anlaşılıyor ki Hoca'nın Sivrihisar ve ci-
vari ile ilişkisi geniştir ve son defa elimize ge-
ren bu tarihi mezartaş da meseleye ışık tut-
maktadır. Bu mahalde araştırmalar yapıldıkça
daha bazı kıymetli vesikaların ele geçeceğin-
den şüphemiz yoktur.

(1) Bakınız: İ. Hami Danişmend, Nasreddin
Hoca, 27/11/1940 tarihli Cumhuriyet gazetesi.

(2) Süleyman Göçer, Nasreddin Hoca'nın hal
terümesi Hk. Görktan Mecmuası.

(3) Hacı Nasreddin'den sonraki kelime Nusret
gibi okunmuştur. Anadolu'da bazan fıkraları anla-
tılırken (Hoca Nasrat bir gün...) diye başlanır. Bu-
na rağmen kelimenin okunuşundan şüphe etmek-
teyiz.

(4) Noktalı yerler tamamen kırılmış veya si-
linmiştir.

lenmesini istemiyen ağabeyleri, Yusufu öl-
dürmeye karar verirler.

Bir gün Yusufun değirmene gideceği ha-
berini alır almaz değirmen yolunun en ten-
ha bir yerine hazırlanıp Ayşeye derler ki:
«Sen buraya otur, biz ağaçların arasına sak-
lanacağız. O geldiği zaman bir vaveylâ ko-
par, biz de onu çekip öldürelim.»

Fakat Yusufun büyük ağabeyi İsmail,
kardeşinin hasımları tarafından öldürüleceği-
ni sezer; Yusufun değirmene gitmesine ma-
ni olur. Yusufu gene birkaç yerde öldürmek
isterlerse de öldüremezler.

Bunun üzerine Aysenin ağabeyleri, yet-
mişlik babalarına şunu bari sen vur! Biz bir
fırsatını bulup da öldüremedik diye bir tek-
lifde bulunurlar.

Artık kendisinin öldürüleceği kanaatine
varan Yusuf, askerliğinin yaklaşmasıyla as-
kere gider. Yusufu çalgıncasına seven Ayşe
de bunun üzerine şu türküyü söyler:

Ata binmiş efendi
Yelegi kahverengi
Oturmuş dikiş diker
Sevdiğim Yusuf (e) fendi.
Cam cama eklenir mi?
Cam dibi beklenir mi?
O yâr (askerden) gelecek diye
Üç sene beklenir mi?

Mavi fistan mor yelek
Eledim elek elek
Ne ettim de ayırdı
Kör olsun kahbe felek
İraftaki mesdine
Gül kondurmuş üstüne
Ben o yâre ne ettim
Öldürmeye kasdi ne

Dam başında siniler
El vurmada iniler
Mektup yazın yârime
Çabuk gelsin, iniler, (1)
Kaynar kazan taşmaz mı?
Yol buradan aşmaz mı?
Kinamayın komşular
Ayrılan kavuşmaz mı?

NOT: Bu türküyü Recep Can'dan derledim.

(1) İni: Güveyin oğlan kardeşleri.

Bir Halk Şiiri Üzerine

Yazan: Muzaffer UYGUNER

24/7/1955 tarihli Vatan gazetesinin Sa-
nat ve Edebiyat sayfasında Abdülbaki Gölpı-
narlı «Halk Edebiyatı ve Bir Şiir» adıyla bir
makale ve şiir neşreyleti. Makalenin başta-
rafında Halk Edebiyatı üzerine bir iki söz
edildikten sonra, neşrolunan şiir hakkında
(İşte size, yollayanın, «taştan yüreği olana kan
ağlatan destan» adını verdiği bir şiir. Bu
şiirdeki gerçeklik, gerçekçilik, hele dördüncü,
altıncı, yedinci ve sekizinci dörtlülüklerde, ger-
çekçilikle bağdaşan, kaynaşan içlilik, değme
divan şiirinde yoktur desek biz de gerçek bir
söz söylemiş oluruz.) denilmektedir.

Bu şiirin Abdül Battal adında biri tara-
fından söylendiğini son dörtlülükten anlamak-
ta yız. Halk şairlerinin aksine şair, adını bi-
rinci, ikinci ve beşinci dörtlülükte de beyan et-
mektedir. Şairin kim olduğunu, Gölpınarlı
söylemiyor nedense. Şiir kendisine yollandı-
ğına göre, yollayan hüviyetini de açıklamış
olmalıdır. Ama yazar o tarafa dokunmamış.
Abdül adı, şiirin Gölpınarlı tarafından yazıl-
mış olduğu şüphesini uyandırıyor ilk bakışta.
Fakat sayın yazarın böyle bir sanat eserini
yazsa bile neşretmeyeceğini ve sonra da şiir-
ini böylece taktim etmeyeceğini düşünüyo-
ruz. O halde bu Abdül Battal şiir söyleme-
ğe özenen; fakat nasıl söyleneceğini bilmeyen
bir müptededir. Zira şiirde söyleyiş ve kelime
istif ustahlığı olmadığı gibi kafiye fikri de
yoktur. Birinci Dörtlülüğün ikinci mısraı «ol-
muş» ile bitirken dördüncü mısraı «kardaş»
oluyor. İkinci dörtlülüğün son mısraı ise «kar-
daşlar»dır. Diğer dörtlülüklerin bağlama mıs-
raları da hep kafiyesizdir. Kafiyesiz olan bir
parçanın halk şiiri olmasına biz imkân gö-
remedik. Şekle bağlı şiir olmadığı söylene-
bilir ise de, bu şiirde şekil kaygusunun olma-
dığı ve fakat bunda muvaffak olunduğu söy-
lenemez.

Her ne kadar yazıda «gerçekçilikle bağ-
daşan, kaynaşan içlilik, değme divan şiirinde
yoktur, desek biz de gerçek bir söz söylemiş
oluruz» denilmektedir. Biz bunu göremedik.
Yazarın divan Edebiyatındaki derin vukufu
malûmumuzdur. Halk Edebiyatında vukufu
olduğunu da Yunus Emre Divanı ortaya koy-
muştur. Bu şiir hakkındaki sözleri ise bizi
şaşırttı. Olabilir ki bu şiir gene de kıymetli-
dir ve biz bunu sezemedik. Fakat halk şiir-

lerini şöylece gözönüne getirdik ve bundan
çok daha güzel, gerçekçi, içli şiirler bulun-
duğuna yeniden hükmettik. Belki de imza
yanlışlığı olmuştur, dedik.

Başkalarını da düşünmeğe davet arzusu
ile şiiri buraya aldık. Bizden başka üzerine
eğilen bulunur da hakikatın meydana çıkma-
sına vesile olur.

Uzaktan Kardaşlar köyüne baktım,
Baktım hâneleri perişân olmuş.
Abdül dertli dedim, anamdan sordum,
Sizin dertleriniz bendedir kardaş.

Kardaş merak etme, çıkarsın bir gün,
Ah eder ağlarım, duraman her gün;
Acep nerde kaldı Battal'ım sürgün,
Yuvaları ıssız kalan kardaşlar.

Bâzı hayâlimde, bâzı düşümdе,
Müfrezeler takip gezer peşimde,
Kardaşsız, bacısız, dağlar başında,
Onun dertleri de bendedir kardaş.

Arife dediler, bayram görmedim,
İller güler oynar, seyran görmedim;
Böyle bir yaralı kervan görmedim,
Yuvaları ıssız kalan kardaşlar.

Hasan Hüseyin uzak düştü aramız,
Abdül dertli, hapishane yaramız,
Dayım gelip hallerimi soramaz,
Bütün dertleriniz bendedir kardaş.

Göldağı'nda kuşlar figana başlar,
Ölenecek yüzüm gülmez kardaşlar,
Kardaşın yatağı mağralar, taşlar,
Yuvaları ıssız kalan kardaşlar.

İlin sürüleri geliyor suya,
Yüzümü çevirip bakamam köye,
Ağlarım sızlarım ben doya doya,
Sizin dertleriniz bendedir kardaş.

Hep satıldı koyun ile kuzunuz,
Kardaş içirimden çıkmaz acınız;
Nolur yanıp kül olaydı bacınız,
Yuvaları ıssız kalan kardaşlar.

Ağlarım sızlarım sabahtan erken,
Kapınızda köle olayım derken,
Abdül Battal şimdi kuşlardan ürker,
Nice dertleriniz bendedir kardaş.

Türk Atasözleri

- V -

- L -

- 492 — Laf kıtlığında asmalar budayım.
493 — Lafıla peynir gemisi yürümez.
494 — Lâfite lâfif gerek.
495 — Lep demeden leblebiyi anlamalı.
496 — Leyleğin ömrü lâklakla geçer.
497 — Lokma çiğnemenen yutulmaz.

- M -

- 498 — Mal canın yongasıdır.
499 — Malın var bir talanlık, evlâdın var bir kıranlık.
500 — Mangalda maşa çok, İstanbul'da paşa çok.
501 — Mangal kenarı kış gününün lâlezarıdır.
502 — Mart içeri pire dışarı.
503 — Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
504 — Maşa dururken elini ateşe sokma.
505 — Mazlûmun âhi indirir sahi.
506 — Mermer taştan, muhabbet iki baştan olur.
507 — Mert olan fert kalmaktan korkmaz.
508 — Meyvasız ağaç olur ama gölgesiz olmaz.
509 — Mızrak çuvala sığmaz.
510 — Minareyi çalan kılıfını hazırlar.
511 — Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.
512 — Mum dibine ışık verir.
513 — Müstahaktır tavuğa girdiği için kovuğa.

- N -

- 514 — Nâdanın elinden su içme, âbuhayat olsa da.
515 — Ne bakıyorsun bana, bugün bana ise yarın da sana.
516 — Ne ekersen onu biçersin.
517 — Ne gelirse dilden gelir.
518 — Nefesine elverirse borazançı başı ol.
519 — Nefsin edebi, dersin edebinden hayırlıdır.
520 — Ne getirdin bucağa, ne koyarsın ocağa.
521 — Ne kadar ulu dağ olsa bir kenarı yol olur.
522 — Ne kokar, ne buluşur.
523 — Neler çektiğ felekten, dâve geçti kim.

Tophyan: Naki TEZEL

se inanmadı elekten.

- 524 — Nene lâzım kurtuluştaki bakkal dükkânı.
525 — Ne sarmısak yedim, ne ağzım kokar.
526 — Ne Şamın şekeri, ne Arabin yüzü.
527 — Neyliyeyim yüzü güzeli, severim huyu güzeli.
528 — Nisan yağmursuz, Mayıs gülsüz olmaz.
- O -
529 — Odunun iyisi meşe, kızın iyisi Ayşe.
530 — Okumadan âlim, gezmeden seyyah.
531 — Okumuzu attık, yayımızı sattık.
532 — Ok yaydan çıktı.
533 — Olan dört giyer, olmayan dert giyer.
534 — Olursa aşımın suyu, olmazsa başımın suyu.
535 — Onun her tır dediği geçer olmaz.
536 — Ortak çok olunca zarar az olur.
537 — Ot kök üstünde biter.
538 — Otuz iki dişten çıkan otuz iki orduya yayılır.
539 — Oynamıyan çocuk yerim dar dermiş.
- Ö -
540 — Öğren de duvarın deliğine sok, bir gün gelir lâzım olur.
541 — Öfke baldan tatlıdır.
542 — Öfke ile kalkan zararlar oturur.
543 — Öksüzün şeytanı çok olur.
544 — Öküz altında buzağı arıyor.
545 — Öküzü boynuzundan, insanı sözlerinden tutarlar.
546 — Ölmüş ineğin kurttan korkusu olmaz.
547 — Ölmüşün ecelden korkusu yoktur.
548 — Ölü ile beraber ölmümez.
549 — Ölüm ile öc alınmaz.
550 — Ölüyü hayırla anmalı.
551 — Ördek kaza bakarak çatlamaz.
552 — Ördek muhabbeti gibi sade vak vak demiş.
553 — Övünme çörtlük, seni de gördük.
554 — Öz ağlamayınca göz ağlamaz.
- P -
555 — Para ile iman kimde, belli olmaz.
556 — Parayı aziz eden kendini rezil eder.
557 — Parayı veren düdüğü çalar.
558 — Parmağı uzun olan bal yemez, kısmeti olan yer.
559 — Paşanın artık tavuğunu yiyen semizi.

ARAŞTIRMALARI

1228

- ni öder.
560 — Perşembenin gelişi Çarşambadan bellidir.
561 — Pistir kokar, cinstir çeker.
- R -
562 — Rakip ölsün de ne yüzden ölürsün ölün.
563 — Rüzgâr esmeden yaprak sallanmaz.
- S -
564 — Sabur acıdır ama meyvası tatlıdır.
565 — Saburla koruk helva olur, dut yaprağı atlas.
566 — Sabreden derviş, muradına ermiş.
567 — Sabrın sonu selâmet, acelenin sonu nedamettir.
568 — Sağır işitmez uydurur.
569 — Sağnaklı yağmur tez geçer.
570 — Sahipsiz eşeği kim olsa döğür.
571 — Sakal bıyığa denk olmayınca berber onu ne yapsın.
572 — Sakla samanı, gelir zamanı.
573 — Sandıktaki sırtımda, anbardaki karınmda.
574 — Sana kurşun atana sen ekmek at.
575 — Sarmısığı esirgiyen paçayı yiyemez.
576 — Sarmısığı gelin etmişler, kırk gün kokusunu saklamış.
577 — Sarı samanın altına seli bırakır, üstüne çıkar müezzilik eder.
578 — Sebepsiz kuş uçmaz.
579 — Sekiz günlük ömür için dokuz gün çalıışmak lâzımdır.
580 — Sekizinde ne ise sekseninde odur.
581 — Selâm para, kelâm para.
582 — Sel gider kum kalır, el gider yâr kalır.
583 — Semiz idin hani sarkanların, zengin idin hani partalların.
584 — Sen ağa ben ağa, ineği kim sağa.
585 — Senden alçak kız al, senden uluya kız verme.
586 — Sen ekilirken ben küçüktüm.
587 — Sen giderken ben geliyordum.
588 — Senin bildiğin kantar, Bursa'da kestane tartar.
589 — Sen istersin bir göz, Allah verdi iki göz.
590 — Sen seni bil senden sorarlar seni, bilmezsen patlatırlar enseni.
591 — Ser verir sır vermez.
592 — Serçeden korkan darı ekmez.
593 — Sev seni seveni yer ile yeksan ise, sevme seni sevmiyeni Mısır'a sultan ise.
594 — Sıçan olmadan çuval delme.
595 — Sıçan tüylenmiş örtüye kaçır.
596 — Sırrımı açma dostuna, o da söyler dostuna.
597 — Sırtı kaşınan köpek, çobanın değneğine sürtünür.
598 — Sinek bal ile tutulur.
599 — Sinek bir damla pekmeze konar, bir fıçı sirkeye konmaz.
600 — Sinek pekmezciyi tanı.
601 — Sofu soğan yemez, bulsa kabuğunu koymas.
602 — Sana kalan dona kalır.
603 — Soğuktan kaçan avını bulamaz.
604 — Söylesen söz olur, söylemesen dert olur.
605 — Söyle söyle ipe diz, ip bulamazsan çöpe diz.
606 — Söyliyenden dinliyen arif olmalı.
607 — Söz gümüş ise, sükküt altındır.
608 — Su bulanmadan durulmaz.
609 — Su içerken yılan bile dokunmaz.
610 — Sultanahmette dileti Ayasofya'da dağıt.
611 — Su testisi su yolunda kırılır.
612 — Suya düşen taş arar.
613 — Suyun çağlamazı, insanın söylemezi.
614 — Suyun yavaş akarından, insanın yere bakarından sakın.
615 — Sürüden ayrılma kurt yer.
616 — Süsken öküz boynuz verilmmez.
617 — Süt döküldükten sonra ağlanmaz.
- S -
618 — Şaşkın ördek şaşırır, kıcı ile suya dalar.
- T -
619 — Takdirde yazılan tedbirle bozulmaz.
620 — Tarhananın tokluğu, dolaşacak b.u.
621 — Taş yerinde ağırdır.
622 — Tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış.
623 — Tavuk kaza bakarak kıcını yırtmış.
624 — Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.
625 — Tazi bizim ama çulu değışik.
626 — Tekkeyi bekliyen çorbayı içer.
627 — Tenbele iş buyur da öğüt al.
628 — Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.
629 — Tereciye tere satılmaz.
630 — Teşbihte hatâ olmaz.
631 — Tırhallı, hepimiz bir halli.
632 — Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkândır.
633 — Tilki tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider.
634 — Tilki tilkiye buyurur, tilki kuyruğuna buyurur.
635 — Tok açın halinden anlamaz.
636 — Tok ağırlaması güçtür.